

ВІДГУК

офіційного опонента **Яремко Галини Володимирівни**
на дисертаційне дослідження **Долінської Наталії Василівни**
«Педагогічна складова у системі підготовки викладачів в університетах США», представлене на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, педагогічні науки

Сучасному етапу розвитку освітніх систем притаманний вплив провідних тенденцій суспільно-економічного, політичного та культурного характеру, що відображено у глобалізаційних, інноваційних і технологічних змінах у діяльності сучасних університетів. Освітні реформи стосуються усіх її рівнів, як початкової, середньої, так і вищої. Відтак, постають нові вимоги до професійної компетентності педагогічних та науково-педагогічних працівників, які повинні бути готовими до цих викликів у постійно змінному академічному та професійному середовищі. Педагоги мають стати агентами змін, одночасно будучи суб'єктами та об'єктами реформування. Успішний досвід реформування освітньої галузі накопичено провідними країнами світу, зокрема й США. Університети Сполучених Штатів Америки – це центри провідних наукових досліджень та інновацій, які незмінно очолюють рейтинги найкращих університетів світу. Особливу увагу у цих університетах приділено підготовці висококваліфікованих науково-педагогічних працівників, здатних ефективно виконувати свої професійні обов'язки, провадити дослідження, працювати в громаді. Надзвичайно важливо, що педагогічна підготовка у закладах вищої освіти США здійснюється на усіх рівнях вищої освіти, а також охоплює програми неперервного професійного розвитку після отримання ступеня магістра чи доктора філософії. Однак величезний обсяг аналітичних матеріалів, накопичений міжнародною експертною громадою, не заперечує потреби у подальших дослідженнях, оскільки процеси змін мають неперервний характер.

На сучасному етапі перед педагогічною освітою України постали нові завдання. Вони потребують нових підходів до підготовки фахівця, здатного до креативної діяльності, відповідного реагування на вимоги часу, поглиблення і вдосконалення професійних компетентностей тощо. Адже саме від викладача, його особистісних характеристик залежить реалізація навчальних планів, якість освітніх послуг, досягнення результативності та ефективності навчання. Тому дослідження проблеми педагогічної складової у системі підготовки викладачів видається нам завданням невідкладним.

У цьому контексті дисертаційна робота Долінської Наталії Василівни «Педагогічна складова у системі підготовки викладачів в університетах США» набуває особливої актуальності і підтверджує своєчасність дослідження проблеми.

Підкреслимо, що особливості професійної підготовки викладачів у розвинених країнах вже стали предметом значної кількості досліджень вітчизняних науковців, у тому числі і фундаментальних наукових розвідок. Однак, попри серйозні наукові здобутки вітчизняних науковців, потенціал компаративних досліджень у цій сфері не є вичерпаним, тому висвітлення обраної дисертанткою теми є доцільним.

На високому науковому рівні обґрунтовано вибір теми, охарактеризовано коло суперечностей, розв'язанню яких сприятиме дослідження, кваліфіковано проаналізовано стан розроблення проблеми в Україні, визначено релевантне проблемі дослідження коло першоджерел, основу якого склали, передусім офіційні документи освітніх реформ в США, аналітичні праці зарубіжних та вітчизняних теоретиків з проблем підготовки та професійного розвитку викладачів закладів вищої освіти.

Відповідно до завдань дослідження авторка використала адекватні методи наукового пошуку, зокрема комплекс *теоретичних методів*: аналіз і синтез для вивчення нормативно-правової бази підготовки викладачів у США; компаративний та ретроспективний аналіз з метою порівняння різних поглядів учених щодо досліджуваної проблематики; класифікація та систематизація теоретичних даних; індукція і дедукція з метою визначення специфіки педагогічної підготовки викладачів у США; зіставлення та порівняння досвіду США й України щодо забезпечення педагогічної підготовки викладачів; прогнозування можливостей використання конструктивних ідей американського досвіду в умовах університетської освіти України; *емпіричні*: спостереження, бесіди з представниками адміністрації, інтерв'ювання та опитування викладачів Університету Індіанapolis (University of Indianapolis, IN), Університету Пердью (Purdue University, IN), Університету Оукленд (Oakland City University, IN), Вінсенського університету (Vincennes University, IN), Університету Західного Мічигану (Western Michigan University, MI), Джорджтаунського університету (Georgetown University, Washington D.C.) з метою збору первинної педагогічної інформації, уточнення особливостей та підходів до підготовки викладачів, узагальнення педагогічного досвіду; експертні оцінки, впровадження та експертиза придатності та раціональності застосування окреслених можливостей у системі вищої освіти України. Отже, вірогідність одержаних авторкою наукових результатів не викликає сумніву,

оскільки вони досягнуті завдяки доцільному використанню комплексу релевантних взаємоз'язаних дослідницьких методів.

Найбільш вагомими науковими результатами дисертаційного дослідження Наталії Василівни Долінської, що складають його новизну, ми вважаємо, передусім, такі:

вперше виявлено особливості педагогічної складової у системі підготовки викладачів в університетах США (диверсифікація освітніх програм та їхнього змістового наповнення; практико-орієнтоване навчання; спрямованість на формування професійної компетентності, необхідної для виконання тріади професійних функцій: викладання, наукові дослідження, громадська діяльність); *висвітлено* підготовку викладачів в університетах США як науково-педагогічну проблему, в основу якої покладено теоретичні засади андрагогіки, епістемології, акмеології, аксіології, конструктивізму, прагматизму, прогресивізму; діяльнісний та компетентнісний підходи; принципи системності та систематичності, колегіальності, контекстності, ринкової орієнтації; *охарактеризовано* педагогічну складову у системі магістерської та докторської підготовки, у професійному розвитку викладачів університетів США (нормативно-правова база освітньої галузі, традиційні та інноваційні освітні технології, специфіка навчальної діяльності, методика викладання навчальної дисципліни, менеджмент людських ресурсів, організацій, фінансів, управління процесами та проектами в освітній галузі, специфіка академічного середовища університету, історія розвитку освіти, порівняльні педагогічні студії, особливості інклюзивного освітнього процесу, діагностика й оцінювання в освітньому процесі, інформаційно-комунікаційні технології в освіті), що реалізується у форматі інституційних, інституційно-індивідуальних, індивідуальних моделей, форм, методів; *окреслено* можливості творчого застосування конструктивних ідей американського досвіду у підготовці викладачів України.

Уточнено зміст понять «менторство», «портфоліо», «портфоліо навчального курсу», «теньюр», «асистування».

Подальшого розвитку набули положення про організацію професійного розвитку викладача сучасного університету на основі інтеграції його традиційних та інноваційних форм і методів.

У першому розділі «Підготовка викладачів в університетах США як науково-педагогічна проблема» окреслено історіографію проблеми дослідження, виконано аналіз трансформацій у професійній діяльності викладачів американських університетів на початку ХХІ століття у контексті глобалізаційних процесів, досліджено сучасні моделі працевлаштування викладачів в університетах США.

У другому розділі «Педагогічна складова у системі магістерської та докторської підготовки викладачів в університетах США» розглянуто організаційно-змістові характеристики національної програми «Підготовка майбутніх викладачів»; охарактеризовано педагогічну складову у системі магістерської та докторської підготовки викладачів в університетах США, зокрема її змістове наповнення та практичну підготовку викладачів в університетах США.

У третьому розділі «Педагогічна складова у професійному розвитку викладачів в університетах США» розглянуто особливості організації професійного розвитку викладачів в умовах американських університетів; охарактеризовано діяльність центрів навчання та викладання, які працюють при університетах США, як осередків професійного розвитку науково-педагогічних працівників; проаналізовано особливості педагогічного портфоліо як індивідуальної траєкторії професійного розвитку викладача; розглянуто підходи, принципи та засади функціонування інституту менторства в університетах США; окреслено можливості творчого застосування конструктивних ідей американського досвіду у підготовці викладачів в Україні.

Не викликає сумніву практична цінність роботи, оскільки запропонований матеріал може широко використовуватись як в науково-дослідній роботі, так і в академічному процесі закладів вищої освіти.

Дисертаційне дослідження Долінської Наталії Василівни складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (опрацьовано 280 науково-педагогічних джерел, з них 212 – іноземними мовами). Адекватний і коректний переклад цитат із джерельної бази засвідчує високий фаховий рівень дисертантки і підтверджує значну новизну опублікованих матеріалів.

Зміст автореферату відображає основні положення дисертації. Матеріали рецензованої наукової розвідки пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на представницьких міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено у 9-ти працях серед яких: 4 статті у наукових фахових виданнях України, 2 статті у виданнях, що включені до наукометричних баз даних (з них 1 належить до переліку наукових фахових видань України), 3 – у збірниках наукових праць та матеріалів конференцій, з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації та цілком відповідають установленим вимогам.

Одержані дисертанткою результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та його завданням.

Окремого схвалення вартують схематичні зображення, рисунки й таблиці, які ілюструють характеристики програм підготовки викладачів, їхні організаційно-структурні компоненти, зокрема схематичне зображення підготовки викладачів в університетах США.

На позитивну оцінку заслуговують додатки до дисертаційної роботи, які вдало доповнюють її зміст. Всі додатки дисертації слушні, оскільки надають додаткову інформацію та ілюструють основний текст дисертації.

Позитивно оцінюючи результати дослідження Наталії Василівни Долінської, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження і побажання:

1. Варто було б додати підрозділ про педагогічну складову у підготовці викладачів в Україні з характеристикою магістерських програм та програм підготовки докторів філософії провідних українських університетів, виокремити спільні та відмінні риси в підготовці викладачів.
2. Доцільно було б охарактеризувати одну із менторських програм більш детально, а зокрема уточнити кількість та регулярність зустрічей ментора та підопічного викладача, тривалість програми, надати зразки їхніх відгуків на така форму співпраці у додатках, оскільки така співпраця в межах університету є надзвичайно актуальною для вітчизняної педагогічної теорії та практики.
3. У третьому розділі «Педагогічна складову у професійному розвитку викладачів в університетах США» важливо також було б подати професійні стандарти викладачів ЗВО, вимоги до їхньої кваліфікації, знань та навичок на різних етапах їхньої кар'єри на прикладах університетів і тоді показати як охарактеризовані програми професійного розвитку науково-педагогічних працівників відповідають цим стандартам і потребам самих педагогів.
4. На с. 35-36 подано авторське трактування поняття «підготовка викладачів» на основі опрацьованих науково-педагогічних джерел, однак воно не знайшло свого відповідного відображення у новизні, та висновках до розділів. Варто було поставити більший акцент на цьому трактуванні, оскільки воно відображає весь комплекс та систему педагогічної підготовки та підтримки викладачів впродовж всієї фахової діяльності саме у межах університету.
5. Надзвичайно важливим було б опублікування методичних вказівок чи навчального посібника на основі виконаного дослідження, призначеного для курсу «Педагогіка вищої школи», «Порівняльна педагогіка» для студентів та аспірантів ЗВО, що значно підсилило б апробацію результатів дослідження.

Слід вказати, що вказані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Долінської Наталії Василівни. Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих наукових праць Долінської Наталії Василівни дає підстави зробити наступний загальний висновок.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

1. Отже, рецензоване дисертаційне дослідження на тему «Педагогічна складова у системі підготовки викладачів в університетах США» є самостійним, завершеним, цілісним дослідженням актуальної проблеми у галузі загальної педагогіки та історії педагогіки.

2. Визначена мета й сформульовані завдання дослідження розв'язані глибоко та доказово. Основні результати дослідження знайшли відображення у 9 працях авторки.

3. Виклад дисертаційного матеріалу вирізняється логічністю, послідовністю, науковою обґрунтованістю положень. Автореферат підготовлено відповідно до чинних вимог, його зміст відображає структуру, основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи.

4. Дисертаційна робота, її актуальність, зміст, обсяг та наукова новизна, теоретична та практична значущість, обґрунтованість наукових положень, вірогідність висновків, використані методи дослідження, якість оформлення та повнота викладу повністю відповідають вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук і «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18.08.2015 р. № 656.

5. Її авторка – Долінська Наталія Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

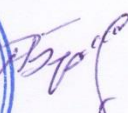
Офіційний опонент –

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Національного університету
«Львівська політехніка»

Г.В. Яремко

Підпис Яремко Г.В. засвідчує:
Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»

Р. Б. Брилинський